

**BỘ TÀI CHÍNH
HỌC VIỆN TÀI CHÍNH**

NGUYỄN TUẤN DUY

**ÁP DỤNG GIÁ TRỊ HỢP LÝ TRONG CÔNG TÁC
KẾ TOÁN Ở CÁC CÔNG TY CHỨNG KHOÁN
VIỆT NAM**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

HÀ NỘI, NĂM 2021

**BỘ TÀI CHÍNH
HỌC VIỆN TÀI CHÍNH**

NGUYỄN TUẤN DUY

**ÁP DỤNG GIÁ TRỊ HỢP LÝ TRONG CÔNG TÁC
KẾ TOÁN Ở CÁC CÔNG TY CHỨNG KHOÁN
VIỆT NAM**

CHUYÊN NGÀNH: KẾ TOÁN

MÃ SỐ: 9.34.03.01

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:

1. PGS., TS. MAI NGỌC ANH

HÀ NỘI, NĂM 2021

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi, các kết quả nghiên cứu được trình bày trong luận án là trung thực và chưa từng được bảo vệ ở bất kỳ học vị nào.

Tôi xin cam đoan rằng mọi sự giúp đỡ cho việc thực hiện luận án đã được cảm ơn, các thông tin trích dẫn trong luận án này đều được chỉ rõ nguồn gốc.

Tác giả luận án

Nguyễn Tuấn Duy

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
MỤC LỤC	ii
DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT	v
DANH MỤC CÁC BẢNG, BIỂU ĐỒ, SƠ ĐỒ, HÌNH.....	vii
MỞ ĐẦU	1
CHƯƠNG 1 – LÝ LUẬN CHUNG VỀ GTHL VÀ ÁP DỤNG GTHL TRONG KẾ TOÁN DOANH NGHIỆP	20
1.1. Cơ sở tính giá và các mô hình tính giá trong kế toán.....	20
1.1.1. Khái quát về các cơ sở tính giá trong kế toán.....	20
1.1.2. Các mô hình tính giá trong kế toán.....	21
1.2. Áp dụng GTHL trong kế toán doanh nghiệp	32
1.2.1. Nhận diện các đối tượng kế toán áp dụng GTHL trong DN.....	32
1.2.2. Đo lường GTHL.....	35
1.2.3. Ghi nhận và trình bày thông tin về các đối tượng kế toán theo GTHL	44
1.3. Áp dụng GTHL trong các hệ thống chuẩn mực kế toán và bài học kinh nghiệm cho Việt Nam	48
1.3.1. Quan điểm áp dụng GTHL của các tổ chức lập quy kế toán quốc tế	48
1.3.2. Áp dụng GTHL trong hệ thống kế toán tại một số quốc gia trên thế giới..	51
1.3.3. Bài học kinh nghiệm cho việc áp dụng GTHL trong hệ thống kế toán các CTCK Việt Nam	60
Kết luận Chương 1	62
CHƯƠNG 2 – THỰC TRẠNG ÁP DỤNG GTHL TRONG KẾ TOÁN TẠI CÁC CTCK VIỆT NAM.....	63
2.1. Tổng quan về thị trường chứng khoán Việt Nam và các CTCK Việt Nam	63
2.2. Khuôn khổ pháp lý hiện hành về GTHL trong kế toán của các CTCK.....	67

2.2.1. Khái quát về khuôn khổ quy định pháp lý về GTHL trong hệ thống kế toán ở Việt Nam.....	67
2.2.2. Khái quát những quy định cụ thể về GTHL trong hệ thống kế toán các CTCK ở Việt Nam.....	85
2.2.3. Đánh giá các quy định về GTHL trong hệ thống kế toán DN nói chung và tại các CTCK ở Việt Nam nói riêng	92
2.3. Thực trạng áp dụng GTHL trong kế toán tại các CTCK Việt Nam.....	95
2.3.1. Khái quát về thực trạng áp dụng GTHL trong kế toán tại các CTCK Việt Nam.....	95
2.3.2. Chi tiết thực trạng áp dụng GTHL trong kế toán tại các CTCK Việt Nam	99
2.3.3. Đánh giá thực trạng áp dụng GTHL trong kế toán tại các CTCK Việt Nam	108
2.4. Nghiên cứu các nhân tố chi phối tới mức độ áp dụng GTHL của các CTCK Việt Nam	110
2.4.1. Thực hiện nghiên cứu tổng quát	110
2.4.2. Thực hiện nghiên cứu chi tiết	117
2.4.3. Kết quả nghiên cứu và thảo luận.....	127
Kết luận Chương 2	143
CHƯƠNG 3 – GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN ÁP DỤNG GTHL TRONG KẾ TOÁN TẠI CÁC CTCK VIỆT NAM.....	144
3.1. Bối cảnh chi phối đến áp dụng GTHL trong kế toán Việt Nam	144
3.1.1. Thị trường chứng khoán	144
3.1.2. Thị trường BĐS	145
3.1.3. Thị trường dịch vụ thẩm định giá	147
3.2. Các giải pháp hoàn thiện áp dụng GTHL trong kế toán tại các CTCK Việt Nam	150
3.2.1. Quan điểm xây dựng các quy định pháp lý về GTHL trong hệ thống kế toán doanh nghiệp nói chung tại Việt Nam	151

3.2.2. Đề xuất áp dụng GTHL đối với hệ thống chuẩn mực Kế toán Việt Nam	152
3.2.3. Hoàn thiện áp dụng GTHL trong kế toán tại CTCK	159
3.3. Đề xuất với các bên liên quan	172
3.3.1 Về phía các hiệp hội nghề nghiệp	172
3.3.2. Đối với các cơ sở đào tạo.....	173
3.3.3. Đối với Bộ Tài chính	174
3.3.4. Về phía doanh nghiệp	175
3.3.5. Tác động của việc áp dụng GTHL đối với các chủ thể liên quan đến kế toán ở Việt Nam.....	175
Kết luận Chương 3	178
KẾT LUẬN	179
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH ĐÃ CÔNG BỐ CỦA TÁC GIẢ LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI LUẬN ÁN	xi
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	xii
PHỤ LỤC	xxi

DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT

Phần tiếng Việt

BCĐKT	Bảng cân đối kế toán
BCTC	Báo cáo tài chính
BCTN	Báo cáo thường niên
BĐS	Bất động sản
CBTT	Công bố thông tin
CK	Chứng khoán
CMKT	Chuẩn mực kế toán
CP	Cổ phần
CTCK	Công ty chứng khoán
DN	Doanh nghiệp
GTHL	Giá trị hợp lý
HNX	Sở giao dịch chứng khoán Hà Nội
HOSE	Sở giao dịch chứng khoán Hồ Chí Minh
NHTM	Ngân hàng thương mại
TMBCTC	Thuyết minh báo cáo tài chính
TNDN	Thu nhập doanh nghiệp
TSCĐ	Tài sản cố định
TSTC	Tài sản tài chính
VCSH	Vốn chủ sở hữu
VĐL	Vốn điều lệ
VPĐ	Vốn pháp định

Phần tiếng nước ngoài

AFS	Available for Sale
APB	Accounting Principles Board Hội đồng nguyên tắc kế toán Mỹ
ASC	Accounting Standards Codification Mã hóa các chuẩn mực kế toán (của Mỹ)
DCF	Discounted Cash Flows Phương pháp chiết khấu các dòng tiền
ESOP	Employee Stock Ownership Plan Kế hoạch phát hành cổ phiếu cho người lao động
FAS	Financial Accounting Standard

	Chuẩn mực kế toán tài chính (của Mỹ)
FASB	Financial Accounting Standards Board Ủy ban chuẩn mực kế toán tài chính (của Mỹ)
FV	Fair Value Giá trị hợp lý
FVTPL	Fair Value Through Profits and Losses Chênh lệch giá trị hợp lý ghi nhận thông qua lãi/lỗ
GAAP	General Accepted Accounting Principles Các nguyên tắc kế toán được thừa nhận chung (của Mỹ)
IAS	International Accounting Standards Chuẩn mực kế toán quốc tế
IASB	International Accounting Standards Board Hội đồng chuẩn mực kế toán quốc tế
IFRS	International Financial Report Standards Chuẩn mực báo cáo tài chính quốc tế
IPOs	Initial Public Offerings Phát hành lần đầu ra công chúng
P/E	Price per Earning ratio Tỷ suất giá cổ phiếu trên thu nhập một cổ phiếu
PPE	Property - Plant - Equipment Các tài sản hữu hình: bất động sản - cây cối - máy móc, thiết bị
SEC	Securities & Exchange Commission Ủy ban Chứng khoán và Sàn giao dịch Mỹ
SFAS	Statements of Financial Accounting Standards Các tuyên bố về Chuẩn mực kế toán tài chính (của Mỹ)
SGL	Realized gains/losses Lợi nhuận đã thực hiện
URGL	Unrealized gains/losses Lợi nhuận chưa thực hiện

DANH MỤC CÁC BẢNG, BIỂU ĐỒ, SƠ ĐỒ, HÌNH

Bảng 1.1. Một số ứng dụng của các kỹ thuật định giá	37
Bảng 2.1: Tổng quan về thị trường chứng khoán Việt Nam giai đoạn 2013 - 2019.....	64
Bảng 2.2: Các chuẩn mực kế toán Việt Nam yêu cầu sử dụng GTHL.....	72
Bảng 2.3: Định nghĩa GTHL trong chuẩn mực kế toán Việt Nam	75
Bảng 2.4: Bảng tổng hợp các nhân tố ảnh hưởng tới áp dụng GTHL.....	111
Bảng 2.5: Bảng tổng hợp các nhân tố sau khi được điều chỉnh	114
Bảng 2.6: Bảng tổng hợp các thang đo cho các biến của mô hình.....	118
Bảng 2.7: Bảng tổng hợp các chỉ mục áp dụng GTHL trong chế độ kế toán dành cho các CTCK Việt Nam.....	121
Bảng 2.8: Thống kê về chỉ số áp dụng GTHL của các CTCK niêm yết Việt Nam giai đoạn 2016 - 2019	127
Bảng 2.9: Chỉ số áp dụng GTHL trung bình từng năm của các CTCK Việt Nam.....	128
Bảng 2.10: Thống kê mô tả một số biến độc lập trong mô hình nghiên cứu	129
Bảng 2.11: Kết quả phân tích tương quan Pearson (trang bên).....	132
Bảng 2.12: Tổng hợp các biến được đưa vào kiểm định.....	137
Bảng 2.13: Đánh giá mức độ phù hợp của mô hình nghiên cứu thông qua R^2	137
Bảng 2.14: Kiểm định F trong ANOVA đánh giá mức độ phù hợp của mô hình.....	138
Bảng 2.15: Kết quả kiểm định trọng số hồi quy và mức ý nghĩa.....	138
Bảng 3.1: Đề xuất cấu trúc tổng quát của CMKT Việt nam về GTHL.....	152
Bảng 3.2: Đề xuất áp dụng GTHL trong hệ thống CMKT Việt Nam.....	155
Bảng 3.3: Bảng tổng hợp các giải pháp áp dụng GTHL trong kế toán tại các CTCK Việt Nam	160
Biểu đồ 2.1: Kết quả khảo sát về nhu cầu sử dụng thông tin được ghi nhận và trình bày theo GTHL trong CTCK	96
Biểu đồ 2.2: Quan điểm về vai trò của GTHL trong kế toán đối với khả năng thanh khoản của cổ phiếu và khả năng huy động vốn của CTCK	98
Biểu đồ 2.3: Các đối tượng kế toán đã được áp dụng GTHL tại 23 CTCK Việt Nam .	99

Biểu đồ 2.4: Dữ liệu sử dụng để đo lường GTHL tại 23 CTCK niêm yết Việt Nam .	102
Biểu đồ 2.5: Biểu đồ kiểm định phương sai phân dư không đối (kiểm định tự tương quan)	139
Sơ đồ 0.1: Khung nghiên cứu luận án	19
Sơ đồ 2.1: Mô hình nghiên cứu 1	113
Sơ đồ 2.2: Mô hình nghiên cứu 2	116
Hình 2.1: Cơ sở lập BCTC riêng năm 2019 của CTCK VNDirect	95
Hình 2.2: Nhận diện các đối tượng kế toán được áp dụng GTHL tại CTCK VNDirect	101
Hình 2.3: Dữ liệu sử dụng để xác định FVTPL	103
Hình 2.4: Phương pháp ghi nhận ban đầu được trình bày trên TMBCTC của CTCK VNDirect	104
Hình 2.5: FVTPL được trình bày trên Báo cáo Tình hình Tài chính của VNDirect...	105
Hình 2.6: Thuyết minh chênh lệch giữa giá gốc và GTHL của FVTPL tại CTCK VNDirect	105
Hình 2.7: Thuyết minh chênh lệch tăng / giảm do đánh giá lại FVTPL tại CTCK VNDirect	106
Hình 2.8: Ghi nhận và trình bày chênh lệch tăng do đánh giá lại FVTPL theo GTHL tại CTCK VNDirect.....	106
Hình 2.9: Ghi nhận và trình bày chênh lệch giảm do đánh giá lại FVTPL theo GTHL tại CTCK VNDirect.....	107
Hình 2.10: Ghi nhận ban đầu đối với AFS của CTCK VNDirect.....	107
Hình 2.11: Ghi nhận số dư sau ghi nhận ban đầu đối với AFS của CTCK VNDirect	108
Hình 2.12: Thuyết minh sau ghi nhận ban đầu đối với AFS của CTCK VNDirect....	108